

Heilårsbruk av hus på gard og i grend

FOLK I FLEIRE HUS

Historikk

- **1999:** Gardsformidlingsprosjektet. Samarbeid med bondeorganisasjonane.
- Kartlegging av ledige gardsbruk.
- Kr. 150 000 til seljar.
- På 1,5 år vart denne ordninga nytta ved 6 eigedomsskifte.

Skåri

Geirr Vetti

Folk i fleire hus

- **2010:** Initiativ frå Fylkeskommunen. Vidareføring av «Tenketanken» sitt arbeid med å finna tiltak som kan motvirka sentralingstendensar og fråflytting frå distrikta.
- Fokus på grendene i Luster som har dårleg folketalsutvikling.
- Ny registrering av tomme hus, ikkje berre gardsbruk.
- Tiltak retta mot eigaren.
- Prosjektet avslutta i **2013**.

Responns:

Det vart i alt registrert **336 “tomme hus”**, sendt **229 brev** til eigarar og **193 telefon/e-post-kontaktar med eigarar.**

Det vart registrert:

94 opplyste at dei nyttar eigedommen, hovudsakeleg til fritidsføremål. (49%)

28 vurderer utleige eller sal. (15%)

27 opplyste at dei hadde planar for sal eller allereie var i gong med eigedoms-overdraging (dei fleste innan familien).(14%)

7 vurderer å flytte slik at eigedommen vert heilårsbustad. (4%)

46 som ikkje svara (på telefonoppringing). (24%)

10 var avvisande til kontakt. (5%)

I kontakt med eigarane kjem det fram at viktigaste årsaken til å ikkje selge er:

- Ynskjer å bruke eigedommen til fritidsbustad
- Familietilknytning til eigedommen og området.
- Dei ynskjer å ha ein stad der storfamilien møtast.
- Det er viktig å ha kontakt med røtene sine.
- Attraktiv natur.
- Jaktrettane.
- Planar for framtida - eigen bustad som pensjonist.
- Mogleg (fritids-) bustad til barn.

Vi fekk også desse svara:

- Andre har bruksrett til huset.
- Ueinigheit eller handlingslamming i sameige, som oftast ein søkskenflokk.
- Eigedommen er ikkje attraktiv, trur ikkje nokon vil kjøpe den.
- Trur ikkje ein vil få ein akseptabel pris.
- Brukar stølshusa til fritidshus, dei andre husa vert lite/ikkje brukt.
- Treng ikkje pengar.
- Vil ikkje nokon så vond som å slita seg ut på brattlendt og tungdrevet småbruk.

Tome hus i Luster kommune

Endeleg herre i

eige hus

JOSTEDAL: I sju-åtte år har Bjørn Gjelsten jakta på å få seg ein stad å bu. I sommar fekk han ynsket sitt oppfylt.

Eigedomen på Elvøy ligg klemt mellom Jostedalshelvi og Jell. For ein brofarar og mann som likar seg i naturen er det framifrå. I den steile fjellveggen har han laga seg ei klarterevite.

– Det er loddrett. Ein del av veden ser eg for meg kan ramla rett ned i tunet.

Trollbunden

Summaringen kom til Jostedalen som brofarar i 1997, for å ferja turistar til spennande broppelvingar, vart sjølv trollbunden og slo sjølv ros i brebygda.

– Jostedalen er ei inkluderande bygd. Bygdefolk er glade for at ting skjer, det er sosiale og er glade for om det er andre som får ting til å skje, seier Gjelsten.

Frå tusenårsaktivet har han leigd seg hus i Kretane. Dei siste sju-åtte år har summaringen jakta på å få seg ein eigen stad å bu.

Er glad til

– Vanskeleg har det vore. Ikkje berre for meg, men det gjeld mange andre som òg har lyst å bu i denne vakre dalen. Kommunen selde eit hus i byggefeltet på Gjerde for nokre år sidan. Eg var ein av fleire som baud, men eg tapte med 55.000 kroner, seier Bjørn.

Etter ein erliten pause lagg han til.

– For bygda var det bra å få familien Loe hit, seier Bjørn. Han lagg ikkje skjul på at han er glad for at han tapte den bodrunden.

– **Sel ikkje jostedalhus?**

– Hus har vorte seldt, men då har det tikkje vore på den opne marknaden. Skal det bu folk i bygdene våre, må familier i 30-åra få ein sjansje til å etablere seg. Kven skal bera bygdene vidare om ikkje yngre folk skal få etablere seg?

Nei til veg

Å få kjøpa hus er problem, men det er òg vanskeleg å få leiga hus.

– Ein ting er å selja hus, men det er ikkje enkelt å få bygga heller. Eg hadde sett meg ut ei solrik tomt i Krundalen, men det måtte eg skrinleggja. Vegvesen skal godkjenne nye avkjørsler, og eg fekk net. Det i ein kommune som skal leggja til rette for å skilja ut

GODT HUS: – Beste rommet i huset mitt. Takks an.

tomter utanfor bustadfelt. Dersom dei sa avkøysel, måtte vegvesenet gå for å setja å grensa. Eg fekk avslag. Rart når ein vel familier i Krundalen trøyker redusert fartsg.

Bjørnar ristar på hovudet, og så var det håpa at eit hus skulle koma på sal.

Mange om beinet

Huset på Elvøy vart lagd ut for sal og med slutten av mai.

Alt på nyåret byrja rykta å gå. På vinnin Bjørnar, saman med nærare 30 andre, og av inn bud.

til ny farts-urne-se. ire å sng i motte ila 10

– Eg hadde ikkje høgste budet, men eigaren ynskte at kjøparen skulle vera fastboande. Huset skulle ikkje vera feriehus. Ikkje alle tenker slik, seier Bjørn, og smiler over hullet sitt. Dei breie sommerveggene fortel at sommeret er saga på ei bygdesag.

– **Kjøper vi du bu i Jostedalen?**

– Å bu her gjev meg armslag. Det er noko heilt anna enn å bu i damen Sogndal, der og berre får ein plenflekk. I tettbygde strøk er huset ein stad der ein søv og et. Det lever livet på kaffe og kulturtilbud. Når du bur på bygda, er du nøyd til å investera av deg sjølv. Eg vil vera ein del av lokalsamfunnet. For meg er det viktig å gjera mitt til at Jostedalen skal vera

ein god stad å bu. Eg håpar mange fleire skal vera like heldige som meg å få sjansjen til å kjøpa seg ein stad å bu.

Er komen heim

Huset er bygd i 1931.

– Det var kjende som gode snikkarar i Elvøy. Dei bygde og byrta på Arantbu, seier Bjørn.

Eit stort hus med 30 mål innmark, ein låve og ei snikkarbu.

Til stor glede for den nye eigaren er lite gjort med huset opp gjennom åra, og det er nær originalt.

– Eg har fått god plass, og har ikkje planar om å

gjera dei store endringar. Isolering må eg få gjort. Eg må prøva å ta vare på sjela i huset. Ei varasam oppgradering må til. Eg har ikkje tenkt å bu meg i bet. Å så må og få ein ry veddomn. Planen er å kjøpa ein peil-estomn, laga her i dalen.

– **Korleis er det å ha sitt eige hus?**

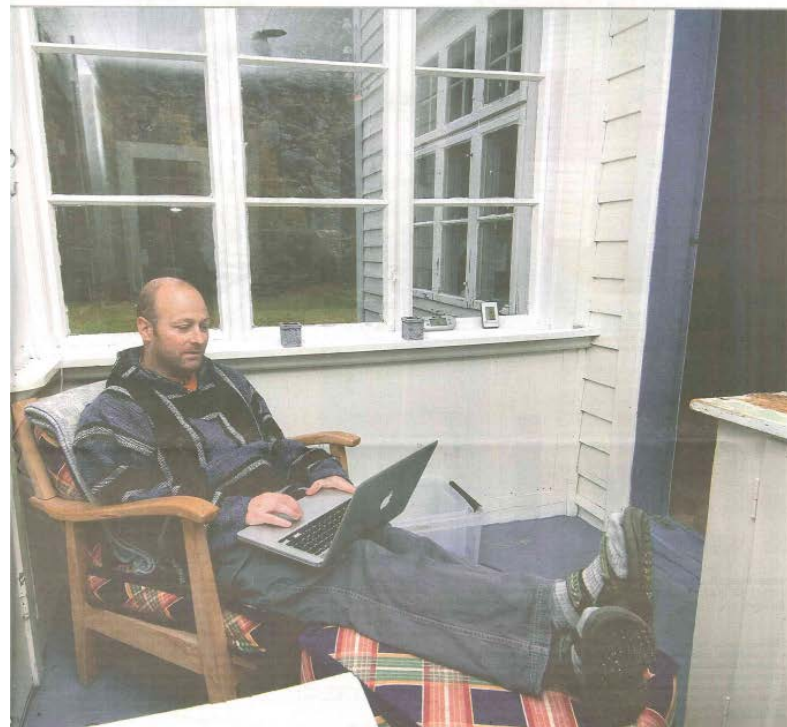
– Å ha sitt eige hus er noko heilt anna enn å leiga. No er det godt å koma heime, seier Bjørn Gjelsten, summaringen som er vorte ein ihuga jostedali.

HUS MED SJEL: Eit hus med god plass. I t billegg til livet og 30 mål innmark. Næraste naboen er ei skog som har bygd eit digert skogstier i eit tre lite utanfor stovveindauge.

VELKOMEN: – Huset er ikkje kjøpt som ei investering. Her skal eg bu, seier Bjørn Gjelsten, og er glad over at han fekk kjøpa huset.

På breiband kan eg sitja på denne gode innbygde verandaen. – Eg kosar meg når eg får sitja her og lesa aviser på nettet, seier Bjørn Gjelsten, overlukkings over at han har fått kjøpa seg hus i dalen

1+1= 2 eller fleire.....

Stølen

www.gardbruk.no

Lokal eigedomsmeklar

vevelser: Lene og Andreas møttes
før bodd i Skottland, Japan og
nyter de det gode liv på landet.

I fjøset: – Jeg har egentlig
alltid vært livredd bade kyr
og hester, men etter at jeg
kom hit har det jo gått seg til,
sier Andreas. Her gir han
dyrene dagens middag.

et heseblesende karrierer i Storbritannia.
e de fiskere i Finnmark. Nå har 35-åringene
s og Lene W. Wiese snudd livet på ny:
e driver småbruk i Sogn.

Fra statusjag til kumøkk

Vi har egentlig gått motstrøms ien.

Tiden i Finnmark ga meg et helt ordan livet bør og skal være, sier Foto: Privat

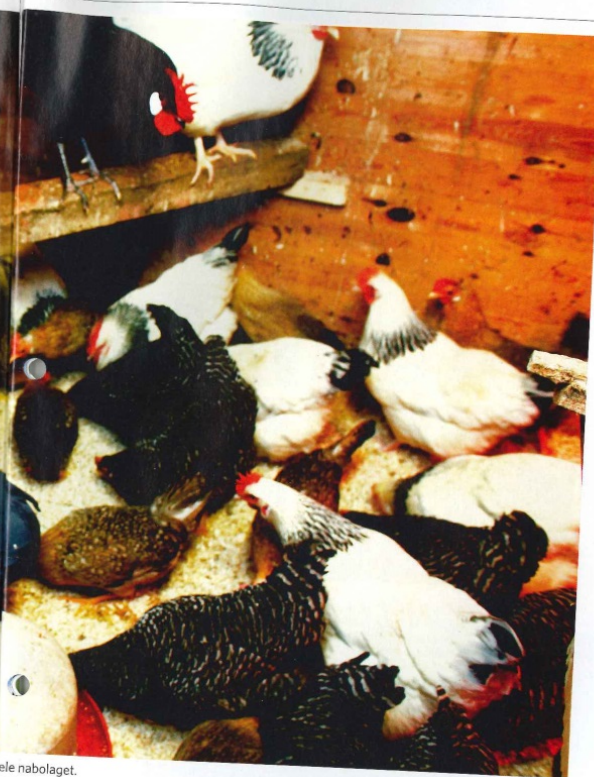
Det av fiskebruket i Finnmark g som en spøk. Foto: Privat

usenskiftet hadde Andreas og Lerske grad som henholdsvis sam- og siviløkonom. Begge hadde stusjefylte universiteter både i Japan og Lene var allerede i gang med ark i London, mens Andreas – som var itt år etter Lene – jaktet på jobb i

gentlig det begynte mest som en spøkte med noe helt utenkelig. eller om den dagen parett fikk hare k som var til salgs. Langt fra høyere lønninger, borte fra mas og enger og anseelse – og langt, langt in i Finnmark. og dermed var 300 ml tomt, and, brygger og et forfallent

Med pappa på jobb: Agnes er flink til å hjelpe pappa Andreas i hønsehuset. 40 haner leverer egg nok tielle nabolaget.

bodebus i Andreas og Lenes hender.

– Vi har egentlig gått motstrøms hele veien. Og det kan vi i hvert fall si om overtakelsen av fiskebruket. Vi visste jo knapt hvordan en torsk så ut, ler Andreas.

En bratt læringskurve, tonnevis med produksjon og eksport av tørrfisk og ferskfisk, tre barn og åtte år seinere, var siste kapittel i historien om Finnmark skrevet.

– Det var de mest fantastiske åra i våre liv, sier Lene.

Andreas er enig: – Tiden i Finnmark ga meg et helt nytt: syn på hvordan livet bør og skal være. Ute i frisk natur og et virke som bidrar til at man går arbeidstret og fornøyd til sengs hver kveld. For meg finnes det

ingen større mening enn å arbeide med å produsere mat, om det nå er fisk, kjøtt, melk eller gromt.

For familien Wiesse var det derfor naturlig å fortsette i samme spor.

– Vi kunne selvsagt fortsette å bo i Kårhamn, men av hensyn til ungene bestemte vi oss for å flytte sørover. Om få år ville de være de eneste elevene ved skolen, og det ville være veldig krevende å sørge for at de fikk et godt sosialt liv.

At Luster i Skjolden ble deres nye adresse, beskriver imidlertid Andreas som tilfeldig.

– Vi var på visning her tidlig i fjor vinter, og falt pladask for stedet. Dessuten er det ikke for langt una barnas besteforeldre på Vestlandet.

Utsikt over fjord og fjell. Eplerær i hagen, stor plass, gjestehus, kårbolig.

– Jeg trives kjempegodt! Jeg likte Finnmark og så, men her har jeg mange flere venner, sier Ellinor på kav Finnmarking.

Lene har i dag jobb som siviløkonom, mens Andreas stiller hjem og gård.

– Selv om den karrieremessige røde tråden kan virke svak, med en påtakelig omveit mot bondeyrket, så er det en sammenheng i det hele. Studiet av samfunnsøkonomien i klassisk forstand tar utgangspunkt i underliggende verdiskapning, altså primærmerkene. Alt i et samfunn avhenger av at det produseres mat, sier Andreas.

I peisen danser flammene, og i avisurven ved siden av ligger Financial Times, Nationen og Fiskeribladet stablet om hverandre.

– Jeg elsker friheten denne jobben gir meg. Jeg

får god tid til å sette med inn i næringspolitikken, og skriver også noen kommentarer selv, sier Andreas.

I tillegg er han medlem av Statens gründerråd og var tidligere aktiv i Bolystrådet.

– Da følger jeg at jeg får brukt den akademiske siden av meg selv. Det er jo i grunnen ikke så verst det heller.

I høset er Rosalind, Januairind, Blidlin og Godlin mette og fornøyd. De glipper med øynene. Snart er det natt. Og om få uker er tiden inne. Familien Wiesses første kalver skal komme til verden.

– Jeg føler ikke at jeg forsaker noe som helst. For ingen kan gjøre alt her i livet, og det handler heller om å evne å ta de valgene som er til det beste for deg og familien. ●

– Det ultimate livet på landet

Mange som bor i storbyer drømmer om å bosette seg på småbruk. Hvis folk fikk velge fritt, uavhengig av økonomi og andre hensyn, ville 800 000 nordmenn pakket flytteesken og satt kursen mot landet, sier en fersk meningsmåling utført av Sentio på oppdrag fra Nationen. Det utgjør én sjettedel av befolkningen.

– Det er mange ulike årsaker til at folk ønsker å flytte på landet. For en god del er det snakk om å reise tilbake til røttene, til der familien kommer fra, sier Mariann Villa, forsker ved Norsk senter for bygdeforskning.

– Dette er imidlertid ikke tilfellet for denne familien. For dem som flytter uten å ha noen tilknytning til bygda er det gjerne ut fra en motivasjon om et bedre, tryggere og mer oversiktlig liv i grisenredte strøk. Der alle kjenner alle og lokalsamfunnet er mindre.

Hun forteller at det kan synes som om dette er en trend i tiden, selv om den ennå ikke er målbart i tall. Ifølge Villa er det gjerne unge par som nettopp har fått barn som realiserer drømmen om det gode liv på landet.

Mange av dem som flytter på bygda fortsetter imidlertid i sine gamle yrker. Bare et fåtall starter innen primærnæringsen.

– Småbruk, dyr og god plass kan kanskje beskrives som det ultimate livet på landet. Da har du tatt den helt ut, sier Villa, som tror ferskingene innen fiskeri og jordbruk kan motiveres av å skape noe selv.

– Til tross for at du er avhengig av både dyr og vind og vær, så vil du likevel ha følelsen av å ha kontroll over din egen arbeidsdag – og kjenne deg fri og selvstendig. Dessuten opplever mange det som positivt å faktisk kunne drive med noe så nyttig som matproduksjon, sier Villa.

TIPS OSS

Har en av dine nærmeste, eller kanskje du selv, hatt en dramatisk opplevelse, gjennomgått en sykdomsperiode, en ulykke eller opplevd et brudd som var en følelsesmessig påkjenning? Eller har du opphørt i en annen form for endring i livet som deg videre, og hvordan mestret du hverdagen mens det sto på? Kanskje din mestrings kan være til hjelp for andre. Vi vil gjerne ha kontakt med deg om du ønsker å dele din historie med våre lesere.

godtorsdag@dagbladet.no

Sogn Avis 03.11.2013

Pressa bustadprisar sentralt i kommunane har gjort fleire villige til å søkja ut til dei minste bygdene.

Bygdelagsleiar på Indre Hafslo, Håvard Vinda, viser til at alle tomtene i byggefeltet er selt. Dei regulerte tomtene har lege brakk i over eit tiår. Først for eit par år sidan vart det fart i sakene, då eit lokalt firma sette i gang å byggja. Han er klar på kva som er bakgrunnen for suksessen. «Det er fordi Luster Trelastlager har våga satsa. Det har gjort at folk får augo opp for moglegheitene.»

Samstundes har fleire eldre hus vorte kjøpt og pussa opp. Kjøparane kjem frå fleire europeiske land. «Det har vorte litt meir i vinden dette med å flytta til fråflytte gardar og småbruk.»

Rektor Knut Hauge trur prosjektet «Folk i fleire hus», som kommunen sette i gang for eit par år sidan, har hjelpt.

Kan nokon hjelpe?

Aili Kjolås Sæverud (21) og John Arne Fuglesteg Bolstad (21) er fast bestemt på at dei vil vere gardbrukarar. Dei **ynskjer å drive med ca. 100 vinterfora sauer**, slik at det vert ein heiltids arbeidsplass på garden. Dei er likevel opne for alle mulegheiter til å kjøpa gard uansett storleik i området. John Arne er frå Skjolden og arbeider som tømrrar. Aili vaks opp på gardsbruk i Tana i Finnmark, har jordbruksskule og har vore landbruksvikar i Luster kommune. No arbeider ho på Coop i Skjolden og skal starte eigen bedrift, vidareforedling av kjøt i Fjordatunet i Kroken. Dei har allereie skaffa seg sine første husdyr, ein liten flokk geiter som har beita i nærleiken av cruisekaia på Skjolden sist sommar.

Lustranytt

Vi er et par på 41 og 46 år med barn på 11, 14 og 21 år som **drømmer om en fjellgard i Luster**. Gjennom mange år har vi tilbragt mye tid i kommunen, og ønsker å etablere oss i Luster. Vi driver et firma som jobber med restaurering av gamle tømmerbygninger, og er veldig opptatt av bygningsvern. Mye av Luster sin spennende historie ligger i fjellgardene og deres betydning i forhold til utviklingen av alpin turisme i Hurrungane i siste halvdel av 1800 tallet. Dette er garder med kjent historie i mange hundre år bakover i tid, og en del av disse ligger i dag øde og forfallet er til dels stort etter bare en generasjons fravær. Vi har et stort ønske om å kunne få slå oss ned og bringe en av disse flotte gardene tilbake til liv.

Resultat: Attgrodd småbruk med hus i dårleg stand.

Laftefirma,
restaurering

Viktige moment

- Må jobba langsiktig for å få påvirka eigarar.
- Jobba systematisk, halde oversikt, oppdatera informasjon. Samarbeid med grendalag.
- Leigemarknad. Å ha tilgang på leigebustader har vist seg vere viktig for å få nye tilflyttarar. Gjennomgangsbustader.
- «Ynskjer å kjøpa»-gruppa, kven tek seg av den? Kven har rolla som tilflyttingsvert?